

بررسی عضویت ایران در موافقتنامه ترتیبات ترجیحی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی از منظر حجم مبادلات تجاری و موانع تعرفه ای

لیلا محرابی
(فوق لیسانس توسعه اقتصادی و برنامه ریزی)

کشور ایران، مصر، ترکیه، تونس، لیبی، اردن، مراکش، پاکستان، کامرون، سنگال، گینه، اوگاندا، لبنان، مالزی و بنگلادش علاوه بر امضای موافقتنامه، موفق به تصویب آن نیز شده اند. در واقع این ترتیبات نخستین گام برای تشکیل بازار مشترک اسلامی است که مذاکرات کشورهای مزبور برای انعقاد ترتیبات تجاری ترجیحی هم اکنون در جریان است. به طور کل نخستین اقدام در اصلاح تجاری، تبدیل موانع غیرتعرفه ای گوناگون به تعرفه و سپس کاهش تدریجی میزان تعرفه ها در طول زمان و در نهایت رساندن آن ها به صفر است. انجام این وظیفه در مورد کشورهای عضو موافقتنامه مشکلات خاص خود را دارد. از میان کشورهای مذکور چهار کشور بنگلادش، سنگال، گینه و اوگاندا جزو کشورهای با کمترین درجه توسعه یافتگی (LDC) هستند و به جز سه کشور ایران، لیبی و لبنان، سایر کشورها عضو WTO هستند.^(۲)

ایران نیز تاکنون نقش موثری در خصوص ایجاد بازار مشترک اسلامی داشته و با توجه به تلاش های انجام شده در این زمینه ضروری است با آمادگی کامل و بررسی جوانب و ابعاد مختلف در کمیته مذاکرات سازمان کنفرانس اسلامی مشارکت کند. بنابراین آگاهی نسبت به جایگاه کشورهای عضو در بازرگانی ایران و همچنین ساختار موانع تعرفه ای ایران در قبال آن کشورها الزامی است.

حجم تجارت و تراز بازرگانی ایران با کشورهای عضو موافقتنامه

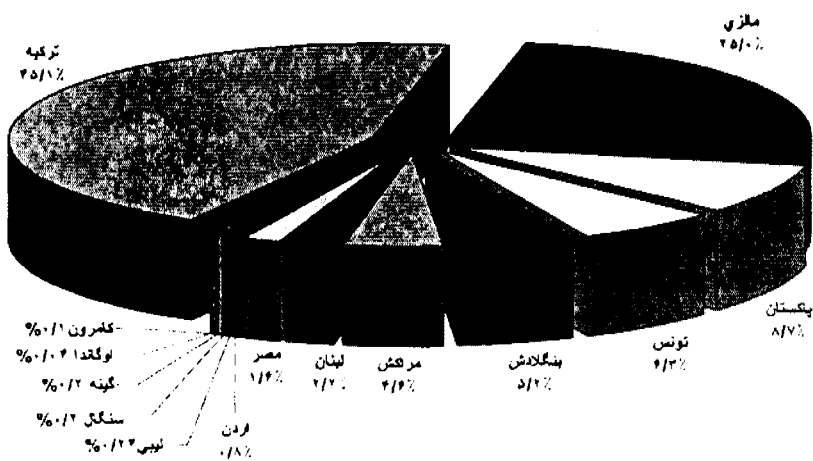
آمار بازرگانی خارجی ایران حاکی است که طی سال های ۸۱-۱۳۷۸ متوسط حجم تجارت سالانه ایران با کشورهای مذکور معادل ۸۷۷ میلیون دلار بوده که ۵/۵ درصد از کل تجارت ایران را تشکیل می دهد. از این میزان

این مطلب تصویری از حجم تجارت ایران با کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی ارائه می دهد و تحولات تعرفه ای میان این کشورها و تاثیر آن بر حجم مبادلات تجاری و همین طور درآمدهای تعرفه ای ایران را بررسی کرده است.

مقدمه

از برنامه های اساسی «سازمان کنفرانس اسلامی» (OIC)، گسترش همکاری های تجاری و اقتصادی بین کشورهای عضو است. برای دستیابی به این امر مهم، اقدامات متعدد و مهمی پس از تاسیس سازمان انجام گرفته است. یکی از مهمترین اقدامات تلاش در جهت ایجاد بازار مشترک اسلامی است که طرح اولیه آن در سال ۱۹۷۴ در دومین اجلاس سران سازمان کنفرانس اسلامی در لاهور مطرح شده بود. با توجه به اینکه ایجاد ترتیبات تجاری ترجیحی قدم اول در ایجاد اتحادیه گمرکی و در نهایت بازار مشترک محسوب می شود، موضوع ترتیبات تجاری ترجیحی از سال ۱۹۸۱ در زمان برگزاری سومین اجلاس سران مطرح و منجر به صدور اعلامیه و برنامه کاری در جهت تقویت همکاری های اقتصادی و تجاری بین کشورهای عضو OIC شد. از آن زمان کمیته همکاری های تجاری و اقتصادی (COMCEC) و «مرکز اسلامی توسعه تجارت» (ICDT) اقدام به تهیه پیش نویس موافقتنامه ترتیبات تجاری ترجیحی کردند که سرانجام کومسک در اجلاس ششم خود به سال ۱۹۹۰ موافقتنامه مزبور را تصویب کرد، لیکن اجرای آن منوط به امضای حداقل ۱۰ کشور عضو و تصویب مفاد آن توسط قوه مقننه هر یک از کشورهای امضاء کننده موافقتنامه شد. تاکنون ۲۳ کشور عضو سازمان کنفرانس اسلامی^(۱) موافقتنامه ترتیبات تجاری ترجیحی را امضا کرده اند که از بین آن ها ۱۵

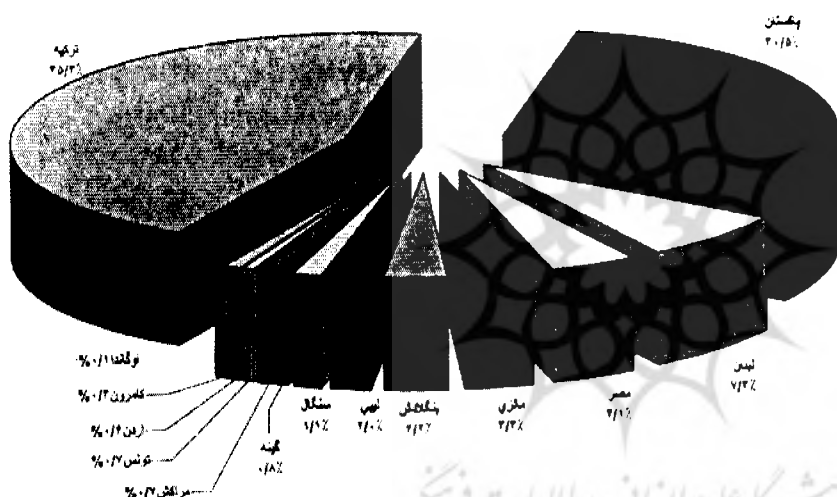
نمودار (۱): سهم تجارت ایران با هر يك از کشورهای عضو موافقتنامه TPS/OIC

ترکیه، مالزی، پاکستان، تونس، بنگلادش، مراکش و لبنان است و کشورهای مصر، اردن، لیبی، سنگال، گینه، اوگاندا و کامرون تنها حدود ۳ درصد از این سهم را دارند. ترکیه و مالزی به ترتیب با سهمی معادل ۲/۵ و ۱/۴ درصد از کل تجارت ایران از مهمترین شرکای تجاری ایران در بین کشورهای عضو موافقتنامه به شمار می روند. هرچند سهم تجاری ترکیه با ایران در بین اعضای موافقتنامه از ۵۲/۲ درصد در سال ۱۳۷۸ به ۴۰/۸ درصد در سال ۱۳۸۱ کاهش یافته است اما همچنان مهمترین شریک تجاری ایران به شمار می رود.

حجم تجارت ایران با کشور سنگال طی سال های ۸۱-۱۳۷۸ بیشترین رشد (۲۸۷ درصد) را داشته و از ۰/۱۶ میلیون دلار در سال ۱۳۷۸ به ۹/۱۹ میلیون دلار در سال ۱۳۸۱ رسیده است. تجارت

نمودار (۲): سهم صادرات ایران به هر يك از کشورهای عضو موافقتنامه TPS/OIC

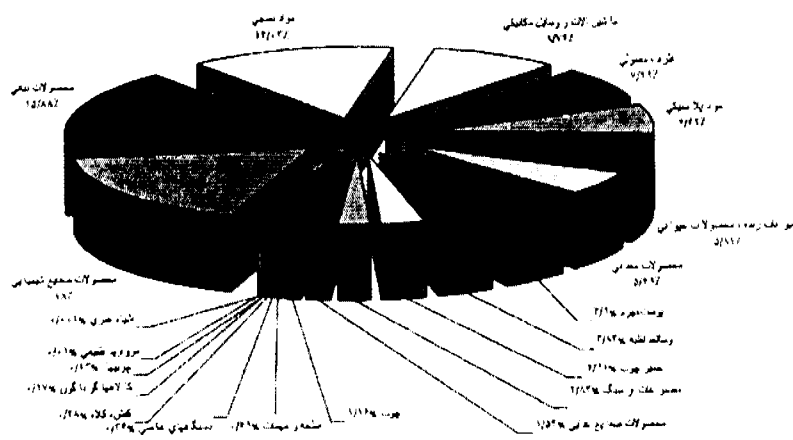
۲۸۲ میلیون دلار مربوط به صادرات و ۵۹۵ میلیون دلار مربوط به واردات بوده است. کل تجارت ایران با کشورهای عضو موافقتنامه از ۷۸۷ میلیون دلار در سال ۱۳۷۸ بارشده معادل ۱۳/۶ درصد به ۱۱۵۴ میلیون دلار در سال ۱۳۸۱ رسیده اما تراز تجاری ایران با کشورهای عضو موافقتنامه طی سال های اخیر بدتر شده و از ۱۵۲- میلیون دلار در سال ۱۳۷۸ به ۴۹۳- میلیون دلار در سال ۱۳۸۱ رسیده است.

بر اساس نمودار (۱) طی دوره ۸۱-۱۳۷۸ در بین کشورهای مذکور ترکیه بیشترین سهم تجارت (۴۵/۱ درصد) با ایران را دارا بوده و مالزی (۲۵ درصد) و پاکستان (۸/۷ درصد) در رتبه های بعدی قرار دارند. کمترین سهم تجارت نیز مربوط به کامرون (۰/۱ درصد) و اوگاندا (۰/۴ درصد) است. در مجموع حدود ۹۷ درصد کل تجارت ایران با اعضای موافقتنامه با کشورهای

ایران با کشورهای لبنان (۴۶/۴ درصد)، پاکستان (۴۵/۹ درصد)، مالزی (۳۱/۵ درصد) و مصر (۳۰/۵ درصد) از رشد بالایی برخوردار بوده است. حجم مبادلات تجاری ایران با کشورهای تونس، مراکش کاهش یافته و حتی در مورد کشور اردن به صفر رسیده است.

از لحاظ تراز تجاری، ایران با کشورهای ترکیه، مصر، تونس، مراکش، لبنان، مالزی و بنگلادش دارای تراز تجاری منفی است. این کشورها ۸۰ درصد از کل تجارت ایران با کشورهای عضو موافقتنامه را تشکیل می دهند. تراز تجاری ایران با شرکای تجاری مهمی مانند ترکیه و مالزی بدتر شده به طوری که تراز تجاری ایران با ترکیه از ۴۴- میلیون دلار در سال ۱۳۷۸ به ۲۶۶- میلیون دلار در سال ۱۳۸۱ و تراز تجاری ایران

نمودار (۳): سهم تجارت ایران با هر يك از کشورهای عضو موافقتنامه TPS/OIC به تفکیک گروههای کالایی

با مالزی از ۸۱- میلیون دلار در سال ۱۳۷۸ به ۱۸۷- میلیون دلار در سال ۱۳۸۱ نزول داشته است. در بین شرکای عمده تجاری، در تراز تجاری ایران با پاکستان بهبود نسبی حاصل شده و از ۲۶ میلیون دلار در سال ۱۳۷۸ به ۵۴ میلیون دلار در سال ۱۳۸۱ افزایش یافته است.

نمودار (۲) تجارت ایران را با کشورهای عضو موافقتنامه به تفکیک قسمت‌های ۲۱ گانه کتاب مقررات صادرات و واردات نشان می‌دهد.

بر اساس این نمودار محصولات صنایع شیمیایی با اختصاص ۱۵۲ میلیون دلار (۱۸ درصد) از کل حجم تجارت ایران با کشورهای عضو موافقتنامه به عنوان مهمترین محصولات تجاری بوده و محصولات نباتی (۱۶ درصد) و مواد نسجی (۱۴ درصد) در رتبه های بعدی قرار دارند. کالاهای فوق در مجموع ۴۸ درصد از کل تجارت ایران با کشورهای عضو موافقتنامه را تشکیل می‌دهند و در مقابل کالاهایی از قبیل چربی‌ها و روغن‌های حیوانی (۱۳/۰ درصد)، مروراید طبیعی یا پرورده (۱۳/۰ درصد) و اشیاء عتیقه (۱/۰ درصد) کمترین حجم تجارت ایران با کشورهای مذکور را تشکیل می‌دهند.

ارزش کل صادرات و واردات و درآمدهای تعرفه ای ایران

طی سال‌های اخیر حدود ۷/۱ درصد از کل صادرات غیر نفتی ایران با کشورهای عضو موافقتنامه سازمان کنفرانس اسلامی بوده است. صادرات ایران به کشورهای مذکور از ۲۸۰ میلیون دلار در سال ۱۳۷۸ با رشد متوسط سالیانه ۲۴ درصد به ۳۳۱ میلیون دلار در سال ۱۳۸۱ بالغ شد.

بر اساس نمودار (۳) در بین اعضای موافقتنامه، به ترتیب کشورهای ترکیه (۳/۴۵ درصد)، پاکستان (۵/۳۰ درصد)، لبنان (۳/۷ درصد)،

مورد بررسی روبه‌رو بوده است و از ۱۸۴ میلیون دلار در سال ۱۳۷۸ به ۱۰۳ میلیون دلار در سال ۱۳۸۱ کاهش یافته است. در سال‌های اخیر ۳/۲ درصد از کل صادرات غیر نفتی ایران به کشور ترکیه بوده است. صادرات ایران به کشور تونس و اردن نیز روند کاهشی داشته است اما صادرات به سایر کشورها افزایش یافته است؛ به طوری که صادرات ایران به پاکستان از ۵۰ میلیون دلار در سال ۱۳۷۸ با رشد متوسط سالیانه ۲۸۷ درصد به ۱۴۲ میلیون دلار در سال ۱۳۸۱ رسیده است. در این سال پاکستان در بین کشورهای مورد بررسی با سهمی معادل ۴۳ درصد مهمترین بازار صادراتی ایران محسوب می‌شود و کشور ترکیه با سهم ۳۱ درصد در رتبه بعدی قرار گرفته است.

در سال ۱۳۸۱ بیش از ۱۳۵۰ کد کالایی مختلف بر اساس طبقه بندی HS به کشورهای عضو موافقتنامه صادر شده است؛ تعداد کدهای کالایی صادراتی به کشور ترکیه ۳۴۲ مورد، پاکستان ۲۷۲ مورد، لبنان ۱۶۰ مورد، مالزی ۱۵۹ مورد، بنگلادش ۷۶ مورد و مصر ۵۹ مورد بوده است.

پراکنش کالاهای صادراتی ایران به کشورهای عضو موافقتنامه در تمام گروه‌های ۲۱ گانه بیانگر تنوع صادراتی ایران است. طی سال‌های ۸۱-۱۳۷۸ گروه محصولات نباتی با اختصاص ۸۲ میلیون دلار از صادرات ایران (۷/۲۶ درصد) رتبه اول، پوست و چرم (۵/۱۳ درصد)، محصولات معدنی (۷/۱۰ درصد)، فلزات (۹/۹ درصد) و محصولات صنایع شیمیایی (۱/۹ درصد) در رتبه های بعدی قرار می‌گیرند. در این میان گروه کالاهای چربی‌ها و روغن‌های طبیعی، اشیاء عتیقه و مروراید طبیعی سهم ناچیزی از صادرات ایران به کشورهای مورد نظر را تشکیل می‌دهند.

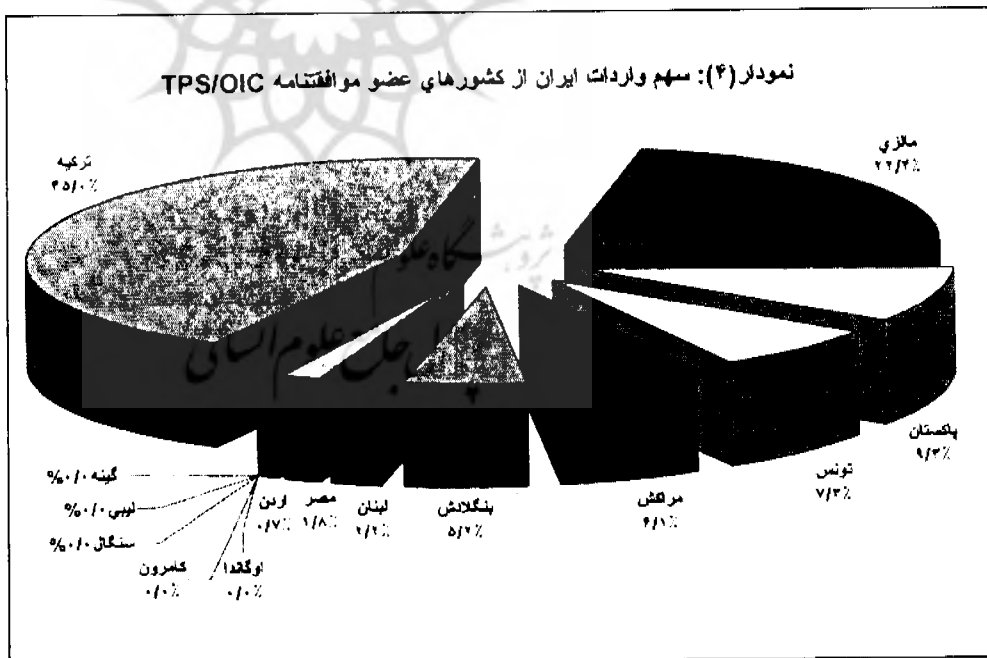
در سال‌های اخیر ۵ درصد از کل واردات ایران از کشورهای عضو موافقتنامه بوده است و از ۵۰۸ میلیون دلار در سال ۱۳۷۸ با رشد سالیانه ۸۷ درصد به ۸۲۴ میلیون دلار در سال

۱۳۸۱ افزایش یافته است. طی سال‌های ۸۱-۱۳۷۸ ترکیه (۴۵ درصد) و مالزی (۴/۲۲ درصد) مهمترین بازار وارداتی ایران را تشکیل می‌دهند و پاکستان (۳/۹ درصد)، تونس (۳/۷ درصد)، مراکش (۱/۶ درصد) و بنگلادش (۲/۵ درصد) در رتبه های بعدی قرار دارند. طی سال‌های ۸۱-۱۳۷۸ ایران از کشورهای کامرون، لیبی و گینه هیچگونه وارداتی نداشته و واردات از کشورهای سنگال و اوگاندا نیز تنها در سال ۱۳۷۸ رخ داده که مقدار آن بسیار ناچیز بوده است.

در سال ۱۳۸۱ کشورهای ترکیه و پاکستان به ترتیب با اختصاص رتبه دوم و هفتم در میان کشورهای

صادرکننده به ایران، مهمترین شرکای وارداتی ایران در بین کشورهای عضو موافقتنامه محسوب می‌شوند، از این لحاظ کشورهای بنگلادش و تونس رتبه دهم و یازدهم و لبنان رتبه سیزدهم را دارند. (۲)

کالاهای وارداتی ایران از کشورهای مذکور متنوع بوده و تقریباً در تمامی گروه‌های ۲۱ گانه پراکنده بوده است. بیشترین حجم واردات مربوط به

مصر (۱/۴ درصد)، مالزی (۳/۳ درصد) و بنگلادش (۲/۳ درصد) مهمترین بازارهای صادراتی ایران به شمار می‌روند.

در سال ۱۳۸۱ از بین کشورهای عضو سازمان مذکور، پاکستان و ترکیه به ترتیب رتبه پنجم و هفتم را از لحاظ شرکای صادراتی ایران به خود اختصاص داده‌اند. صادرات به کشور ترکیه با کاهش ۵۳ درصدی طی دوره

محصولات شیمیایی معادل ۱۲۴ میلیون دلار (۲۳/۱ درصد) و مواد نسجی معادل ۹۱ میلیون دلار (۱۶/۹ درصد) بیشترین سهم را دارند و ماشین آلات (۱۱/۷ درصد)، فلزات (۹/۹ درصد)، محصولات نیاتی (۹/۷ درصد)، حیوانات زنده (۸/۶ درصد)، مواد پلاستیکی (۵/۹ درصد)، فلزات معمولی (۵/۸ درصد)، وسائط نقلیه (۵/۳ درصد)، خمیر چوب (۴/۵ درصد) و محصولات معدنی (۲/۵ درصد) در رتبه های بعدی قرار دارند، در بین کالاهای وارداتی گروه اشیای عتیقه جزو اقلام وارداتی نبوده و همچنین

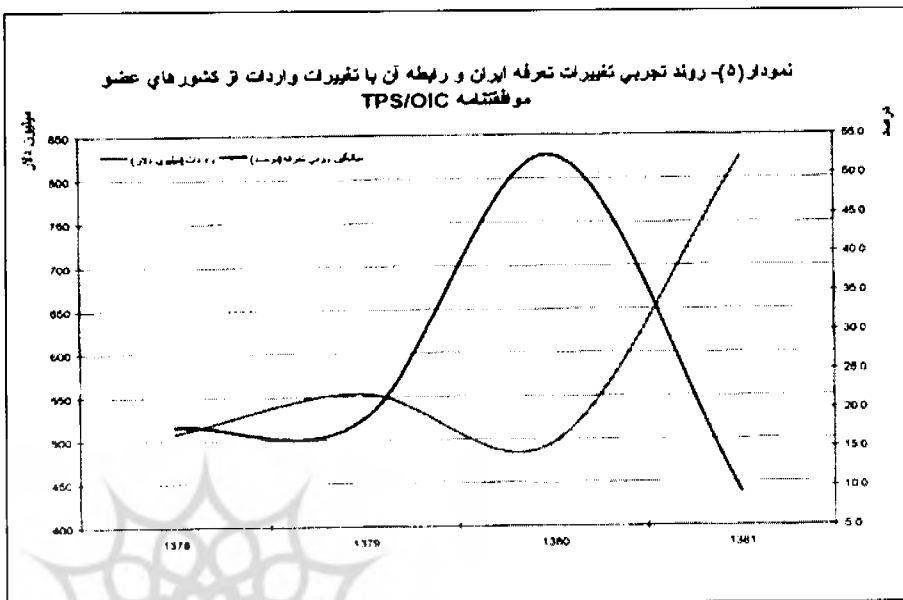
واردات گروه اسلحه و مهمات و گروه فلزات گران بها و مروارید نیز بسیار ناچیز است.

موانع تعرفه ای و درآمد تعرفه ای دولت

یکی از مهمترین و قدیمی ترین ابزارهای دخالت دولت در بازرگانی کشور تعرفه گمرکی و وضع حقوق و عوارض بر واردات کشور است. تعرفه نوعی مالیات غیرمستقیم است که به کالاها هنگام عبور از مرز یک کشور تعلق می گیرد. در ایران تعرفه ها به دو بخش حقوق گمرکی و سود بازرگانی تقسیم می شوند. از سال ۱۳۸۲ به بعد تعرفه ها به دو بخش حقوق پایه و سود بازرگانی تقسیم شده اند. موانع تعرفه ای از جمله سیاست های حمایتی دولت است که علاوه بر حمایت از تولیدات داخلی منجر به ایجاد درآمد برای دولت می شود. اگرچه برخی از دولت ها سیاست های حمایتی را به این منظور اعمال نمی کنند اما برقراری تعرفه خودبه خود برای دولت درآمد ایجاد می کند. کسب درآمد برای دولت از این طریق در کشورهای توسعه یافته بر خوردار است. (۴)

یکی از اولین اقدامات پس از انعقاد هر موافقتنامه تجارت ترجیحی، مذاکره به منظور کاهش تدریجی تعرفه ها و در نهایت حذف آن هاست. بنابراین لازم است اطلاعات کافی در زمینه تعداد خطوط تعرفه ای، میانگین وزنی و حسابی تعرفه ها و همچنین درآمد تعرفه ای دولت در قبال کشورهای عضو موافقتنامه در اختیار مذاکره کنندگان قرار گیرد.

بررسی ساختار تعرفه ای ایران بر کشورهای عضو موافقتنامه سازمان نشان می دهد که میانگین وزنی و حسابی تعرفه های ایران طی سال های اخیر نوسانات زیادی داشته است. بر اساس جدول (۱) تعداد خطوط تعرفه ای ایران از ۹۸۹ مورد در سال ۱۳۷۸ به ۵۹۱ مورد در سال ۱۳۷۹ کاهش یافته است، اما مجدداً به ۱۳۶۷ مورد در سال ۱۳۸۰ و به ۱۸۴۰ مورد در سال ۱۳۸۱ افزایش یافته است. میانگین وزنی تعرفه اعمال شده ایران بر کالاهای کشورهای مذکور نیز از ۱۷/۹ درصد در سال ۱۳۷۸ با کاهش متوسط سالیانه ۱۹/۹ درصد به ۹/۲ درصد در سال ۱۳۸۱ رسیده است. همچنین میانگین حسابی تعرفه از ۱۸/۳ درصد در سال ۱۳۷۸ با کاهش متوسط سالیانه ۲۴/۴ درصد به ۷/۹ درصد در سال ۱۳۸۱ رسیده است. بر این اساس، به رغم

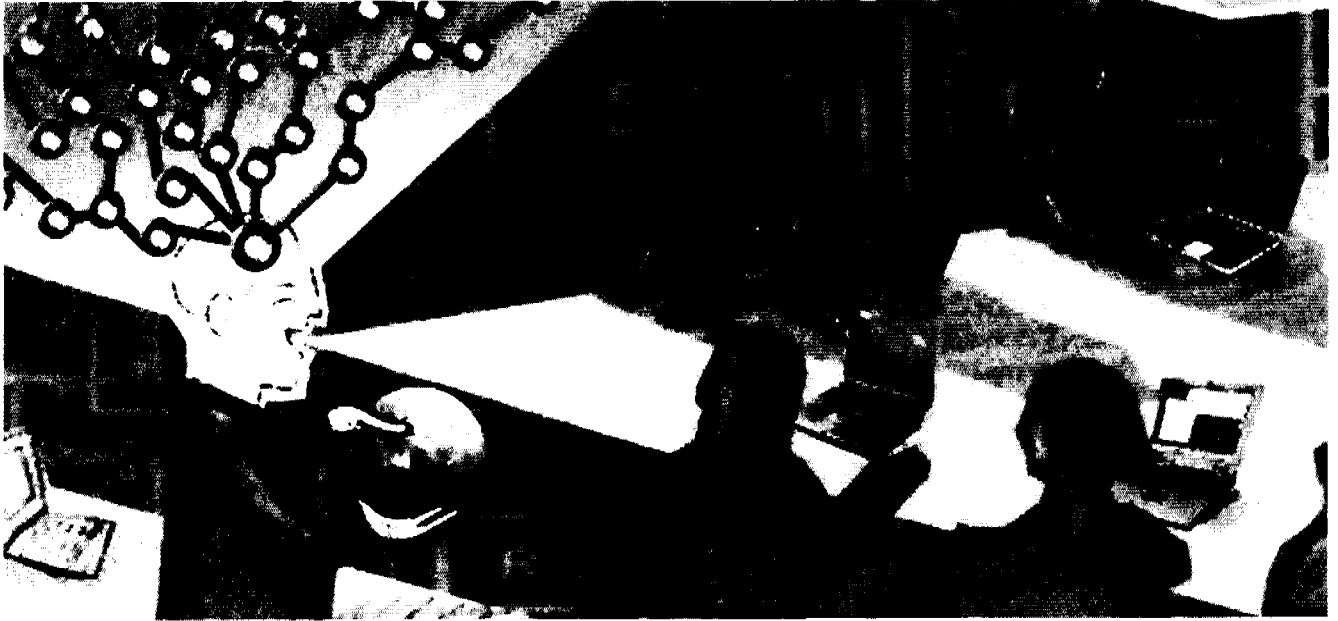

جدول (۱): ساختار تجارت، موانع تعرفه ای و درآمدهای تعرفه ای ایران با

کشورهای عضو موافقتنامه سازمان کنفرانس اسلامی

سال	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	نرخ رشد متوسط سالیانه
تجارت (میلیون دلار)	۷۸۸	۸۵۲	۷۱۴	۱۱۵۴	۱۳.۶
درصد تغییرات		۸.۱	۱۶.۲	۶۱.۷	
صادرات (میلیون دلار)	۲۸۰	۲۹۹	۲۱۸	۳۳۱	۵.۷
درصد تغییرات		۶.۸	۲۷.۰	۵۱.۷	
واردات (میلیون دلار)	۵۰۸	۵۵۳	۴۹۶	۸۲۴	۱۷.۵
درصد تغییرات		۸.۸	۱۰.۳	۶۶.۱	
تعداد خطوط تعرفه	۹۸۹	۵۹۱	۱۳۶۷	۱۸۴۰	۲۳.۰
درصد تغییرات		۴۰.۲	۱۳۱.۳	۳۴.۶	
میانگین حسابی تعرفه (درصد)	۱۸.۳	۲۱	۲۶	۷.۹	۲۴.۴
درصد تغییرات		۱۴.۸	۲۳.۸	۶۹.۶	
میانگین وزنی تعرفه (درصد)	۱۷.۹	۱۸.۹	۵۲.۴	۹.۲	۱۹.۹
درصد تغییرات		۵.۶	۱۷۷.۲	۸۲.۴	
درآمد تعرفه ای (میلیون دلار)	۹۳	۱۳۳	۲۶۱	۷۶	۶.۷
درصد تغییرات		۴۲.۵	۹۶.۳	۷۱.۰	

ماخذ: محاسبات تحقیق

افزایش تعداد خطوط تعرفه ای به دلیل کاهش میانگین وزنی تعرفه ایران بر کشورهای عضو موافقتنامه، درآمد تعرفه ای دولت از ۹۳ میلیون دلار در سال ۱۳۷۸ با کاهش متوسط سالیانه ۶/۷ درصد به ۷۹ میلیون دلار در سال ۱۳۸۱ رسیده است.

بر اساس نمودار (۵) طی دوره ۸۲-۱۳۷۸ میزان واردات از کشورهای مذکور و درآمدهای تعرفه ای دولت، به شدت متاثر از تغییرات تعرفه بوده است؛ به طوری که در سال ۱۳۸۰ با رشد میانگین وزنی تعرفه به میزان ۱۷۷ درصد و افزایش آن به ۵۲/۴ درصد، میزان واردات با ۱۰/۳ درصد کاهش نسبت به سال قبل به ۴۹۶ میلیون دلار رسیده است. این در حالی است که در سال ۱۳۸۰ تنوع کالاهای وارداتی نیز به شدت افزایش یافته از ۵۹۱ مورد به ۱۳۶۷ مورد رسیده است. با توجه به افزایش میانگین وزنی تعرفه در سال ۱۳۸۰، درآمد تعرفه ای دولت نیز به رغم کاهش واردات نسبت به سال قبل به میزان ۹۶/۳ درصد افزایش یافته و به ۲۶۱ میلیون دلار بالغ شد.

بررسی روند تجربی تغییرات تعرفه ایران بر کشورهای عضو موافقتنامه نشان می دهد که تغییرات واردات به شدت متاثر از تغییرات تعرفه کالاهای وارداتی است. با کاهش مجدد سطوح تعرفه ای در سال ۱۳۸۱ به میزان ۸۲/۴ درصد نسبت به سال قبل، واردات با ۶۶/۱ درصد رشد به ۸۸۴ میلیون دلار افزایش یافته است. در همین سال درآمد تعرفه ای نیز با ۷۱ درصد کاهش به ۷۹ میلیون دلار نزول کرده است.

پی نوشت ها:

- ۱- این کشورها عبارت اند از: ایران، مصر، ترکیه، تونس، لیبی، اردن، مراکش، پاکستان، کامرون، سنگال، گینه، اوگاندا، عربستان سعودی، گامبیا، اندونزی، عراق، سودان، نیجریه، بنگلادش، بورکینافاسو، چاد، فلسطین و لبنان.
- ۲- حسن ثاقب (۱۳۸۲)، بررسی موضوع کاهش سراسری تعرفه در مذاکرات تجاری مربوط به موافقتنامه، موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی، معاونت پژوهشی، مدیریت بازار مشترک اسلامی، مرکز اسناد موسسه ۱۳۹۳ (۱۳/۶/۸۲).
- ۳- یوسف حسن پور (۱۳۸۳)، بررسی عملکرد بازرگانی ایران با کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی، موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی.
- ۴- ابراهیم علی رازینی (۱۳۷۸)، روش های منطقی کردن تعرفه هادر اقتصاد ایران، موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی.

بر اساس نمودار (۵) طی دوره ۸۲-۱۳۷۸ میزان واردات از کشورهای مذکور و درآمدهای تعرفه ای دولت، به شدت متاثر از تغییرات تعرفه بوده است؛ به طوری که در سال ۱۳۸۰ با رشد میانگین وزنی تعرفه به میزان ۱۷۷ درصد و افزایش آن به ۵۲/۴ درصد، میزان واردات با ۱۰/۳ درصد کاهش نسبت به سال قبل به ۴۹۶ میلیون دلار رسیده است. این در حالی است که در سال ۱۳۸۰ تنوع کالاهای وارداتی نیز به شدت افزایش یافته از ۵۹۱ مورد به ۱۳۶۷ مورد رسیده است. با توجه به افزایش میانگین وزنی تعرفه در سال ۱۳۸۰، درآمد تعرفه ای دولت نیز به رغم کاهش واردات نسبت به سال قبل به میزان ۹۶/۳ درصد افزایش یافته و به ۲۶۱ میلیون دلار بالغ شد.

بررسی روند تجربی تغییرات تعرفه ایران بر کشورهای عضو موافقتنامه نشان می دهد که تغییرات واردات به شدت متاثر از تغییرات تعرفه کالاهای وارداتی است. با کاهش مجدد سطوح تعرفه ای در سال ۱۳۸۱ به میزان ۸۲/۴ درصد نسبت به سال قبل، واردات با ۶۶/۱ درصد رشد به ۸۸۴ میلیون دلار افزایش یافته است. در همین سال درآمد تعرفه ای نیز با ۷۱ درصد کاهش به ۷۹ میلیون دلار نزول کرده است.

جمع بندی و نتیجه گیری

کشورهای عضو موافقتنامه سازمان در حدود ۵/۵ درصد از کل حجم تجارت ایران را تشکیل می دهند و اهمیت این کشورها در صادرات غیر نفتی ایران (۷/۱ درصد) به مراتب بیشتر از واردات ایران (۵ درصد) است. محصولات صنایع شیمیایی، انواع محصولات نباتی و مواد نسجی مهمترین کالاهای مبادلاتی ایران با کشورهای مذکور به شمار می آیند. انواع محصولات نباتی و پوست و چرم بیشترین اقلام صادراتی و محصولات شیمیایی و مواد نسجی بیشترین اقلام وارداتی ایران به کشورهای عضو را تشکیل می دهند. طی سال های اخیر (۸۱-۱۳۷۸) تجارت ایران با کلیه کشورهای عضو